

ΤΙΜΗΤΙΚΟΣ ΤΟΜΟΣ

**ΕΛΙΖΑΣ Δ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΔΟΥ**



ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ



Τιμητικός Τόμος

ΕΛΙΖΑΣ Δ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΔΟΥ

Τιμητικός Τόμος Ελίζας Δ. Αλεξανδρίδου

ISBN 978-960-562-569-6

Σύμφωνα με το Ν. 2121/93 για την Πνευματική Ιδιοκτησία απαγορεύεται η αναδημοσίευση και γενικά η αναπαραγωγή του παρόντος έργου, η αποθήκευσή του σε βάση δεδομένων, η αναμετάδοσή του σε ηλεκτρονική ή οποιαδήποτε άλλη μορφή και η φωτοανατύπωσή του με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη.

#### ΔΗΛΩΣΗ ΕΚΔΟΤΙΚΟΥ ΟΙΚΟΥ

Το περιεχόμενο του παρόντος έργου έχει τύχει επιμελούς και αναλυτικής επιστημονικής επεξεργασίας. Ο εκδοτικός οίκος και οι συντάκτες δεν παρέχουν διά του παρόντος νομικές συμβουλές ή παρεμφερείς συμβουλευτικές υπηρεσίες, ουδεμία δε ευθύνη φέρουν για τυχόν ζημία τρίτου λόγω ενέργειας ή παράλειψης που βασίστηκε εν όλω ή εν μέρει στο περιεχόμενο του παρόντος έργου.

Art Director: Γιάννης Μαμαλούκος  
Υπεύθυνος Παραγωγής: Ανδρέας Μενούνος  
Φωτοστοιχειοθεσία: Αγγελική Ορφανουδάκη  
Παραγωγή: NB Production AM100616M23



ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Μαυρομικάλη 23, 106 80 Αθήνα  
Τηλ.: 210 3678 800 • Fax: 210 3678 819  
<http://www.nb.org> • e-mail: [info@nb.org](mailto:info@nb.org)  
Αθήνα: Μαυρομικάλη 2, 106 79 • Τηλ.: 210 3607 521  
Πειραιάς: Φίλωνος 107-109, 185 36 • Τηλ: 210 4184 212  
Πάτρα: Κανάρη 15, 262 22 • Τηλ.: 2610 361 600  
Θεσ/νίκη: Φράγκων 1, 546 26 • Τηλ.: 2310 532 134



Τιμητικός Τόμος  
ΕΛΙΖΑΣ Δ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΔΟΥ



ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Essays in honour of Eliza D. Alexandridou

This liber amicorum is published as a tribute to the work of Eliza D. Alexandridou, Professor Emerita at the School of Law of the Aristotle University of Thessaloniki. It includes 52 essays by prominent legal scholars, on subjects such as consumer law, business associations, intellectual property, unfair competition, capital markets, insurance contracts, the law of citizenship and taxation, among other issues.

ISBN 978-960-562-569-6

#### **COPYRIGHT**

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, without the prior permission of NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A., or as expressly permitted by law or under the terms agreed with the appropriate reprographic rights organisation. Enquiries concerning reproduction which may not be covered by the above should be addressed to NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A. at the address below.

#### **DISCLAIMER**

The content of this work is intended for information purposes only and should not be treated as legal advice. The publication is necessarily of a general nature; NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A. makes no claim as to the comprehensiveness or accuracy of the information provided; Information is not offered for the purpose of providing individualized legal advice. Professional advice should therefore be sought before any action is undertaken based on this publication. Use of this work does not create an attorney-client or any other relationship between the user and NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A. or the legal professionals contributing to this publication.



NOMIKI BIBLIOTHIKI

23, Mavromichali Str., 106 80 Athens Greece  
Tel.: +30 210 3678 800 • Fax: +30 210 3678 819  
<http://www.nb.org> • e-mail: [info@nb.org](mailto:info@nb.org)



© 2016, NOMIKI BIBLIOTHIKI S.A.





## ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η τιμώμενη καθηγήτρια Ελίζα Αλεξανδρίδου γεννήθηκε στη Θεσσαλονίκη και ολοκλήρωσε τις βασικές της σπουδές στη Νομική Σχολή του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Ως υπότροφος της Γερμανικής Υπηρεσίας Ακαδημαϊκών Ανταλλαγών (D.A.A.D.), υπό την καθοδήγηση των αναγνωρισμένου κύρους καθηγητών Η. Würdinger και Ν. Δελούκα, επεξεργάστηκε τη διδακτορική της διατριβή στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου του Αμβούργου. Το 1973 αναγορεύθηκε διδάκτωρ Νομικής στη Νομική Σχολή του ΑΠΘ με τον βαθμό «άριστα», ενώ εν τω μεταξύ είχε διορισθεί βοηθός και αργότερα επιμελήτρια στην Α΄ έδρα του Εμπορικού Δικαίου της ίδιας Σχολής.

Στη διατριβή της με τον τίτλο «Έκτασις της εξουσίας του διοικητικού συμβουλίου των Ανωνύμων Εταιριών και συνέπειαι υπερβάσεως ταύτης», βασικό θέμα προβληματισμού αποτέλεσε το ζήτημα του κλονισμού της εμπιστοσύνης των καλόπιστων τρίτων, όταν από τις ενέργειες του αρμόδιου προς εκπροσώπηση της α.ε. οργάνου, το νομικό πρόσωπο της εταιρίας θεωρούνταν ότι δεν δεσμεύεται. Στη διατριβή προτείνονται ουσιαστικές λύσεις για την εδραίωση της ασφάλειας των συναλλαγών σε σχέση με το συγκεκριμένο θέμα, η δε επιστημονική αξία της διατριβής έγκειται στο γεγονός ότι η εξέλιξη της νομοθεσίας τη δικαίωσε.

Με υποτροφίες του Ιδρύματος Alexander von Humboldt και της Max-Planck Gesellschaft, που της χορηγήθηκαν για τη συγγραφή υπηγεσίας, η Ελ. Αλεξανδρίδου έμεινε δύο χρόνια, ως συνεργάτης, στο Max-Planck Institut für gewerblichen Rechtsschutz und Urheberrecht του Πανεπιστημίου του Μονάχου, όπου μετά από εξαντλητική έρευνα συνέγραψε μονογραφία με τίτλο «Αθέμιτος ανταγωνισμός και προστασία του καταναλωτή». Η εν λόγω μονογραφία αποτέλεσε την απαρχή της ενασχόλησής της με τον κλάδο του δικαίου προστασίας του καταναλωτή, στη διαμόρφωση του οποίου συνέβαλε στη συνέχεια καθοριστικά.

Τον Μάιο του 1979 η Ελίζα Αλεξανδρίδου εκλέχθηκε έκτακτη καθηγήτρια της Α΄ έδρας του Εμπορικού Δικαίου στη νεοσύστατη τότε Νομική Σχολή του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης, ενώ το 1982 εκλέχθηκε τακτική καθηγήτρια της ίδιας Σχολής. Στη Νομική Σχολή του ΔΠΘ παρέμεινε ως το 1997. Μετά από μια μεστή εμπειριών θητεία, επιλέγει να επιστρέψει στην alma mater, στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, όπου εκλέγεται τακτική καθηγήτρια στον Τομέα Εμπορικού και Οικονομικού Δικαίου της Νομικής Σχολής του ΑΠΘ. Αφυπηρετεί το 2009 και από τον Σεπτέμβριο του ίδιου έτους είναι ομότιμη καθηγήτρια του ΑΠΘ.

Το 1993, μετά από πρόταση των καθηγητών-διευθυντών του Max-Planck Institut του Μονάχου, G. Schricker και F.K. Beier, συνέγραψε εγχειρίδιο με θέμα: «Das Recht des unlauteren Wettbewerbs in den Mitgliedstaaten der EWG», Band VII, Griechenland (Το δίκαιο του αθέμιτου ανταγωνισμού στα κράτη μέλη της ΕΟΚ, τ. VII: Ελλάδα), συμμετέχοντας στην ομότιτλη σειρά που χρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, με ιδρυτή τον καθηγητή Eugen Ulmer. Το εγχειρίδιο αυτό, μαζί με τους υπόλοιπους τόμους της σειράς, βρίσκεται σε όλες τις βιβλιοθήκες των νομικών σχολών της Γερμανίας και δίνει τη δυνατότητα γνώσης του ελληνικού δικαίου του αθέμιτου ανταγωνισμού σε διεθνές επίπεδο.

Εκτός από τη διδακτορική της διατριβή, τη μονογραφία της «*Αθέμιτος Ανταγωνισμός και Προστασία του Καταναλωτή*» (4η έκδ., 1992) και το παραπάνω βιβλίο της στη Γερμανική, η Ελίζα Αλεξανδρίδου δημοσίευσε επίσης το «*Δίκαιο Προστασίας του Καταναλωτή-Ελληνικό και Κοινοτικό*», (1996), το «*Δίκαιο Εμπορικών Εταιριών-Προσωπικές εταιρίες*», (2η έκδ., 2007), «*Κεφαλαιουχικές εταιρίες*», (2η έκδ., 2009) και το «*Δίκαιο Εμπορικών Εταιριών, προσωπικές και κεφαλαιουχικές εταιρίες*» (2012), ενώ με το βιβλίο της «*Δίκαιο του Ηλεκτρονικού Εμπορίου*», (2η έκδ., 2010), έδωσε στον αναγνώστη την ευκαιρία κατανόησης των πολύπλοκων νομοθετικών ρυθμίσεων που έπονται των ραγδαίων εξελίξεων στην ηλεκτρονική τεχνολογία και στην κοινωνία της πληροφορίας. Ακολούθησε το «*Δίκαιο Προστασίας του Καταναλωτή, Ελληνικό και Ενωσιακό, κατ' άρθρο ερμηνεία του Ν 2251/1994*», (2η έκδ., 2015). Πρόκειται για συλλογικό έργο, του οποίου την επιμέλεια είχε η ίδια και στο οποίο συνεργάστηκαν μέλη ΔΕΠ από όλες τις Νομικές Σχολές της χώρας, η δε προσωπική της συμβολή σε κατ' ιδίαν θέματα είναι σημαντική.

Ακόμη, έχει δημοσιεύσει μεγάλο αριθμό εισηγήσεων, μελετών, γνωμοδοτήσεων και άρθρων στον νομικό τύπο στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Ιδιαίτερη αναφορά πρέπει να γίνει στη μεγάλη συμμετοχή της σε τιμητικούς τόμους, όπως αυτών του Κ. Ρόκα (1985), Ν. Δελούκα (1989), Κ. Βαβούσκου (1990), Ν. Βερβεσού (1991), Ι. Δεληγιάννη (1992), Α. Αργυριάδη (1995), Ν. Παπαντωνίου (1996), Α. Κιάντου-Παμπούκη (1998), Αρ. Μάνεση (1999), Ι. Καρακατσάνη (1999), Λ. Κοτσίρη (2004), Αρ. Γεωργιάδη (2006), Φ. Κοζύρη (2007), Π. Γέσιου-Φαλτσή (2007), Λ. Γεωργακόπουλου (2007), Ι. Μανωλεδάκη (2007), Λ. Θεοχαρόπουλου και Δ. Κοντόγιωργα-Θεοχαροπούλου (2009), Κ. Κεραμέως (2010), Μ. Σταθόπουλου (2010), Ν. Ρόκα (2012), Γ. Παπαδημητρίου (2013), Μ. Καράση (2014), και Φ. Δωρή (2015). Επίσης συμμετείχε στους τόμους: F.-K. Beier zum 60. Geburtstag (1986), Liber Amicorum zum 60. Geburtstag Norbert Reich (1997) και στον τιμ. τ. για το Ίδρυμα Alexander von Humboldt, Griechischer Humboldt-Club (2006).

Το συγγραφικό έργο της Ελ. Αλεξανδρίδου, που χαρακτηρίζεται από πληρότητα, σαφήνεια, λιτό γλωσσικό ύφος και γλαφυρότητα, έχει συμβάλλει αποτελεσματικά στην κατα-

νόηση και αφομοίωση από τους φοιτητές, δύσκολων νομικών ζητημάτων, ενώ συγχρόνως ικανοποιεί τις απαιτήσεις των νομικών της θεωρίας και της πράξης για την επίλυση των ζητημάτων που τους απασχολούν. Φοιτητές της και νέοι επιστήμονες όλα αυτά τα χρόνια γνώριζαν ότι μπορούσαν να συζητήσουν μαζί της για τη μελλοντική επιστημονική τους πορεία και να βρουν ενθάρρυνση και συμπαράσταση. Κάποιοι από αυτούς είναι σήμερα μέλη ΔΕΠ στις νομικές σχολές της χώρας.

Κατά τη διάρκεια της ακαδημαϊκής της σταδιοδρομίας η καθηγήτρια Αλεξανδρίδου έδωσε ιδιαίτερη έμφαση στη διδασκαλία και, με την αμεσότητα και την ακριβόλογη εκφραστική δύναμη που τη χαρακτηρίζει, αποτέλεσε παράδειγμα συνεπούς και αφοσιωμένου δασκάλου. Στις δύο νομικές σχολές δίδαξε, καλύπτοντας σχεδόν όλο το φάσμα του εμπορικού δικαίου. Δίδαξε επίσης στην Εθνική Σχολή Δικαστών από την ίδρυση της Σχολής έως το 2011 και στο πλαίσιο του Προγράμματος «Erasmus», στις Νομικές Σχολές των Πανεπιστημίων του Montpellier στη Γαλλία και του Brunel του Λονδίνου για την απονομή του European Diploma of the Internal Market σε φοιτητές κρατών μελών της τότε ΕΟΚ (1990 και 1991).

Μετά την αφυπηρέτησή της και μέχρι σήμερα εξακολουθεί να συμμετέχει ενεργά στο διδακτικό έργο του Τομέα Εμπορικού Δικαίου, στο πλαίσιο του μεταπτυχιακού προγράμματος σπουδών του.

Η προστασία του ασθενέστερου στο δίκαιο, υπήρξε για την τιμώμενη συνεχής πόλος έλξης και πρόκληση για επιστημονική ενασχόληση. Στην προστασία του ασθενέστερου μέρους της αγοράς, δηλ. του καταναλωτή και στη διασφάλιση των δικαιωμάτων του, συνέβαλε προσωπικά με τη συμμετοχή της σε νομοπαρασκευαστικές επιτροπές και στο Εθνικό Συμβούλιο Καταναλωτών, ως συντονίστρια. Από το 1985, ως μέλος του European Consumer Law Group (υποεπιτροπή της Επιτροπής της τότε ΕΟΚ), συμμετείχε επί είκοσι περίπου έτη στο κοινοτικό γίγνεσθαι του δικαίου της προστασίας του καταναλωτή. Στο Συνέδριο, που πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα στο πλαίσιο άσκησης από την Ελλάδα της Προεδρίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (1997), έχοντας την προεδρία της 1ης ημέρας, ανέπτυξε το θέμα: «Η προστασία του καταναλωτή στην Ενιαία Ευρωπαϊκή Αγορά», ομιλία δημοσιευμένη στην ειδική έκδοση του τότε Υπουργείου Εμπορίου (1997). Με τη συμμετοχή της δε σε συνέδρια της Society for European Contract Law (SECOLA) ανέπτυξε επίκαιρα ζητήματα, αντιδρώντας με ευαισθησία και με όπλο το δίκαιο, σε απαράδεκτες καταστάσεις, όπως αυτή που προκλήθηκε στους μικροεπενδυτές από την πτώχευση του πιστωτικού ιδρύματος Lehman Brothers το 2008. Η παρουσίαση της στο συνέδριο της SECOLA το 2010, με τίτλο “The Lehman Brothers Financial Products and the Right to Compensation of European Investors”, δημοσιεύτηκε στα Πρακτικά του συνεδρίου “Financial Services, Financial Crisis and General European Contract Law” (επιμ. St. Grundmann -Υ. Atamer, 2011).

Σημαντική υπήρξε η δραστηριότητα της Ελ. Αλεξανδρίδου και στο χώρο της διοίκησης στα Πανεπιστήμια Θράκης και Θεσσαλονίκης. Στο ΔΠΘ υπήρξε αναπληρώτρια Πρόεδρος του Τμήματος Νομικής (1989-1994), εκπρόσωπος του Τμήματος στη Σύγκλητο, διευθύντρια του Τομέα Δικαίου των Επιχειρήσεων, μέλος της Επιτροπής Ερευνών του ΔΠΘ (1991), Πρόεδρος της Επιτροπής για την ισότητα ανδρών και γυναικών, όπως και μέλος του Συμβουλίου Σπουδών στην Εθνική Σχολή Δικαστών, ως εκπρόσωπος του ΔΠΘ. Στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης υπήρξε επανειλημμένα διευθύντρια του Τομέα Εμπορικού Δικαίου, Πρόεδρος της Επιτροπής Δημοσίων Σχέσεων του ΔΠΘ (2005-2007), καθώς και μέλος του ΔΣ του Νοσοκομείου ΑΧΕΠΑ (2001-2005). Για την προώθηση των υποθέσεων των δύο Πανεπιστημίων όπου υπηρέτησε, εργάσθηκε πάντοτε με ζήλο, υπευθυνότητα και ανιδιοτέλεια.

Αλλά η Ελ. Αλεξανδρίδου δεν κατανάλωσε τον χρόνο της μόνο στο πανεπιστήμιο και στην έρευνα. Υπήρξε επίσης Συντονίστρια του Εθνικού Συμβουλίου Καταναλωτών και Αγοράς (1995-2001) και Πρόεδρος της Εκτελεστικής Επιτροπής του Εθνικού Συμβουλίου Ηλεκτρονικώς Επιχειρείν (2000), καθώς και μέλος πολλών νομοπαρασκευαστικών επιτροπών, όπως της επιτροπής που συνέταξε τον πρώτο νόμο για την προστασία του καταναλωτή (Ν 1961/1991) και αυτής που συνέταξε το ΠΔ 131/2003 για το ηλεκτρονικό εμπόριο. Ήταν ακόμη μέλος της νομοπαρασκευαστικής επιτροπής για τη σύνταξη νέου Εμπορικού Κώδικα (2007), η οποία συνέταξε και τις διατάξεις του Ν 4072/1992 για το νέο δίκαιο των προσωπικών εταιριών (2012). Από τον Ιανουάριο του 2006 έως τον Αύγουστο του 2009 ήταν μέλος της ανεξάρτητης αρχής «Επιτροπή Ανταγωνισμού».

Η επιστημονική διαδρομή της τιμωμένης έχει αναγνωρισθεί και διεθνώς, αφενός με τη συμμετοχή της σε ερευνητικές ομάδες που επεξεργάσθηκαν κοινοτικά προγράμματα και κοινοτικές οδηγίες για την προστασία του καταναλωτή και αφετέρου μέσω πληθώρας διαλέξεων και δημοσιεύσεων σε έγκριτα νομικά περιοδικά στην αγγλική, γερμανική και γαλλική γλώσσα.

Παρά τις πολλές επιστημονικές ενασχολήσεις της, η Ελ. Αλεξανδρίδου δεν έμεινε περιχαραωμένη σε αυτές, αλλά ως ενεργός πολίτης έχει έντονη κοινωνική συνεισφορά στα πολιτιστικά δρώμενα της πόλης μας. Υπήρξε μέλος και κατόπιν αντιπρόεδρος του ΔΣ του Ιδρύματος του Μουσείου Μακεδονικού Αγώνα από το 2003 μέχρι το 2013 και γενική γραμματέας και σήμερα αντιπρόεδρος του ΔΣ του Σωματείου «Φίλοι του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού».

Πρέπει να τονιστεί ότι το έργο και η όλη προσωπικότητα της Ελ. Αλεξανδρίδου είναι τόσο εκτενείς, ώστε μόνον ακροθιγώς θα μπορούσαν να αναφερθούν σε έναν πρόλογο. Χάρη στην προσωπικότητα αυτή, αλλά και στο έργο μιας ολόκληρης ζωής, που αφιέρωσε στην νομική επιστήμη και στο ελληνικό πανεπιστήμιο, καθιερώθηκε και διακρίθηκε στον χώρο του Εμπορικού Δικαίου τόσο στην Ελλάδα όσο και στην αλλοδαπή. Ως

ελάχιστη ένδειξη αγάπης και αναγνώρισης του έργου αυτού, της αφιερώνεται ο παρών τιμητικός τόμος.

Για την έκδοση και επιμέλεια του τόμου, η Επιτροπή Έκδοσης ευχαριστεί θερμά τον εκδοτικό οίκο «Νομική Βιβλιοθήκη».

Στην τιμώμενη καθηγήτρια Ελίζα Αλεξανδρίδου τα μέλη της Επιτροπής Έκδοσης, οι συνάδελφοι, οι φίλοι και οι μαθητές της, που συμμετέχουν στον παρόντα τόμο, εύχονται ολόψυχα υγεία και μακρόχρονη συνέχιση της πολύτιμης δημιουργικής της προσφοράς στην επιστήμη του εμπορικού δικαίου και στην κοινωνία.

Η Επιτροπή Έκδοσης

**Ράνια Χατζηνικολάου-Αγγελίδου**

**Σπυρίδων Ψυχομάνης**

**Νικόλαος Τέλλης**

**Ελένη Γκολογκίνα-Οικονόμου**

**Σταματία Κορδή-Αντωνοπούλου**



# Συγγραφικό έργο Ελίζας Δ. Αλεξανδρίδου

## I. Συγγράμματα - Μονογραφίες

1. Έκτασις της εξουσίας του διοικητικού συμβουλίου των ανωνύμων εταιριών και συνέπειαι υπερβάσεως ταύτης, 1973, διδακτ. διατριβή
2. Η ομολογία ομολογιακού δανείου, 1982
3. Αθέμιτος ανταγωνισμός και προστασία του καταναλωτή, έκδ. 4η, 1992
4. Das Recht des unlauteren Wettbewerbs in den Mitgliedstaaten der EWG, Band VII, Griechenland, 1994
5. Δίκαιο προστασίας του καταναλωτή – ελληνικό και κοινοτικό, II, 1996
6. Greece, εις Micklitz/Kessler, Marketing Practices Regulation in the EC Member States and the US, τ. 10, (μαζί με J. Kessler), 2002
7. Δίκαιο εμπορικών εταιριών, Προσωπικές εταιρίες, 2007
8. Δίκαιο εμπορικών εταιριών, Κεφαλαιουχικές εταιρίες 2009
9. Το δίκαιο του ηλεκτρονικού εμπορίου – ελληνικό και κοινοτικό, έκδ. 2η, 2010
10. Δίκαιο εμπορικών εταιριών, προσωπικές και κεφαλαιουχικές εταιρίες, 2012

## II. Συλλογικά έργα

11. Guide Pratique des Regimes Juridiques de la Sous-Traitance Industrielle dans la Communauté Européenne, Commission des Communautés Européennes, 1996
12. Compilation of National Reports. Consumer policy developments 2003-2004 in 19 European Countries, European Consumer Law Group, 2004
13. Evaluation of the effectiveness and efficiency of collective redress mechanisms in the European Union – Country Report Greece (prepared for the Directorate-General for Health and Consumers of the European Commission), 2008
14. Δίκαιο προστασίας καταναλωτή Ελληνικό-Ενωσιακό, Κατ' άρθρο ερμηνεία του Ν 2251/1994 και άλλων σχετικών νομοθετημάτων, έκδ. 2η, 2015 (συμμετοχή και επιμέλεια)

## III. Δημοσιευθείσα συλλογή μελετών

15. Ζητήματα Εμπορικού δικαίου και Δικαίου προστασίας του καταναλωτή, 1994

## IV. ΜΕΛΕΤΕΣ

Άρθρα - γνωμοδοτήσεις- σχόλια - συμβολές σε τιμητικούς τόμους

### ΔΙΚΑΙΟ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΥ

16. Die Beurteilung der Zugabe nach griechischem Wettbewerbsrecht, GRUR Int 1977, σ. 298 επ.
17. Das neue griechische Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen, GRUR Int 1978, σ. 238 επ.
18. Das griechische Gesetz Nr. 703/1977 "über die Kontrolle von Monopolen und Oligopolen und über den Schutz des freien Wettbewerbs", Wirtschaft und Wettbewerb 1978, σ. 629 επ.
19. Η διακρίνουσα μεταχείριση στα πλαίσια του ανταγωνισμού και οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις, ΕΕΕυρΔ 1982, σ. 115 επ.
20. Die gesetzgeberische Entwicklung des Verbraucherschutz- und Wettbewerbsrechts in Griechenland, GRUR Int 1992, σ. 120 επ.
21. Ανταγωνισμός και προστασία του καταναλωτή, Πρακτικά Ημερίδας Επιτροπής Ανταγωνισμού, με θέμα: Η προστασία του ελεύθερου ανταγωνισμού στο ελληνικό και κοινοτικό δίκαιο, 2006, σ. 18 επ.

### ΔΙΚΑΙΟ ΑΞΙΟΓΡΑΦΩΝ

22. Άσκηση τριτανακοπής από τον κομιστή συναλλαγματικής κατά της απόφασης που την έχει ακυρώσει, ως απολεσθείσα, (σχολ.), Αρμ 1973, σ. 189 επ.
23. Προβολή ενστάσεων κατά τριτεγγυητή που κατέστη κομιστής κατόπιν πληρωμής της συναλλαγματικής, (σχολ.), Αρμ 1973, σ. 452 επ.
24. Δικαιώματα λήπτου λευκής συναλλαγματικής. Σκοπιμότητα προσφυγής στις περί αδικαιολογήτου πλουτισμού διατάξεις του ΑΚ, (σχολ.), Αρμ 1973, σ. 616 επ.
25. Τινά περί του χαρακτήρος της αγωγής αδικαιολογήτου πλουτισμού εκ συναλλαγματικής, Αρμ 1974, σ. 71 επ.
26. Αποτελέσματα όψιμης οπισθογράφησης, (σχολ.), Αρμ 1974, σ. 292 επ.
27. Περί ταξιδιωτικής επιταγής, ΕΕμπΔ 1975, σ. 527 επ.

### ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

28. Χρόνος σχηματισμού τεχνικών αποθεμάτων από τις ασφαλιστικές επιχειρήσεις, γνωμ., ΔΕΕ 1999, σ. 969 επ.

### **ΔΙΚΑΙΟ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ**

29. Η προστασία του σήματος πέρα από τα όρια του «ομοειδούς των προϊόντων», Αφιέρωμα εις Κωνσταντίνον Ν. Ρόκαν, 1985, σ. 421 επ.
30. «Έργω» διαφήμιση - διοργάνωση κληρώσεων με δώρα μεγάλης αξίας, Αρμ 1985, σ. 484 επ.
31. Das Ausstattungsrecht in Griechenland, Handbuch des Ausstattungsrechts, Festgabe für F.-K. Beier zum 60. Geburtstag, 1986, Länderbericht Griechenland, σ. 369 επ.
32. Der Schutz der berühmten Marke in Griechenland, GRUR Int 1987, σ. 27 επ.
33. Προκαταρκτικές εργασίες για τη σύνταξη Κανονισμού της ΕΟΚ "Περί Κοινοτικών Σχεδίων και Υποδειγμάτων", Αρμ 1990, σ. 1247 επ.
34. Περιορισμοί στη χρησιμοποίηση του ονόματος ως σήματος, γνωμ., ΔΕΕ 1998, σ. 102 επ.

### **ΓΕΝΙΚΟ ΜΕΡΟΣ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ**

35. Μη απόκτηση της εμπορικής ιδιότητας από ζωγράφο, (σχολ.), Αρμ 1973, σ. 699 επ.
36. Απόκτηση ή όχι της εμπορικής ιδιότητας από μικροβιοτέχνη, (σχολ.), Αρμ 1974, σ. 110 επ.
37. Μερικές γενικές παρατηρήσεις πάνω στο Σχέδιο Εμπορικού Κώδικα του 1984, Αρμ 1986, σ. 125 επ. και Μνήμη Ν. Βερβεσού, 1991, σ. 375 επ.
38. Εξελίξεις του κοινοτικού εμπορικού δικαίου, Ημερίδα Κέντρου Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, με θέμα: Ευρωπαϊκό Εμπορικό Δίκαιο, Νεότερες Εξελίξεις, 2005, σ. 15 επ.

### **ΔΙΚΑΙΟ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΕΤΑΙΡΙΩΝ**

39. Μετά τη λύση της ομόρρυθμης εταιρίας ακολουθεί εκκαθάριση στην οποία περιλαμβάνεται και η διανομή της εταιρικής περιουσίας, (σχολ.), Αρμ 1973, σ. 456 επ.
40. Συνέπειες μη τήρησης των διατυπώσεων δημοσιότητας ομόρρυθμης εταιρίας, (σχολ.), Αρμ 1973, σ. 540 επ.
41. Φύση αφανούς εταιρίας. Ο διαχειριστής δεν υποχρεούται να καθιστά κοινά τα υπ' αυτού κτηθέντα. Μετά τη λύση δεν είναι αναγκαία η εκκαθάριση, (σχολ.), Αρμ 1973, σ. 800 επ.
42. Σπουδαίος λόγος για τη λύση εταιρίας περιορισμένης ευθύνης, (σχολ.), Αρμ 1974, σ. 373 επ.
43. Μερικές σκέψεις για την Ευρωπαϊκή Εταιρία (Πρόταση Κανονισμού 1991), στη Μνήμη Ι. Κ. Καρακατσάνη, 1999, σ. 1
44. Ευθύνες διοικούντων ΑΕ, 12ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ελλήνων Εμπορικολόγων, με θέμα: Σύγχρονα Ζητήματα Εταιρικής Ευθύνης, 2003, σ. 411 επ.

45. Η ετερόρρυθμη εταιρία μετά την ψήφιση του Ν 4072/2012, ΔΕΕ 2012, σ. 871 επ. και προδημοσ. από τον τιμ. τ. Δημητρίου Παπαστερίου
46. Πρακτικά Θέματα στο Δίκαιο Εμπορικών Εταιριών, (με τον Χρ. Μαστροκώστα), 2η έκδ. 2016, (υπό εκτύπωση)

### ΔΙΚΑΙΟ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

47. Η πρόταση οδηγίας της ΕΕ για το ηλεκτρονικό εμπόριο και η προστασία του καταναλωτή, ΔΕΕ 2000, σ. 113 επ.
48. The country of origin principle in E-commerce viewed from a Greek law Perspective, Consumer Law in the Information Society, εις Wilhelmsson et. Al., 2000, Chapter 6, σ. 103 επ.
49. Διεθνής δικαιοδοσία σε συμβάσεις ηλεκτρονικού εμπορίου, Αρμ 2001, σ. 1721 επ.
50. Payment in transactions on line, International Association for Consumer Law, Consumer Choice and Risk in Society, 2003, Αφιέρωμα στον Λάμπρο Κοτσίρη, Νομος 8, 2004, σ. 53 επ.
51. Ενοποίηση της αγοράς χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών και διαδίκτυο, Ημερίδα Ένωσης δικαίου προστασίας του καταναλωτή, με θέμα: Η προστασία του καταναλωτή στις τραπεζικές συναλλαγές, 2005, σ. 25 επ.
52. Οι κίνδυνοι από την πληρωμή μέσω του διαδικτύου και ειδικότερα όταν αυτή γίνεται με πιστωτική κάρτα, ΔΕΕ 4/2008, Αφιέρωμα στον Λεωνίδα Γεωργακόπουλο, σ. 399 επ.
53. ΠΔ 131/2003. Συμβάσεις από απόσταση μέσω του διαδικτύου, εις ΔικΠροστΚαταναλωτη (επιμ. Αλεξανδρίδου), 2015, σ. 265-295
54. Ηλεκτρονικό Εμπόριο (e-commerce), Επετειακή εκδήλωση για τη συμπλήρωση 10 ετών λειτουργίας της Ανεξάρτητης Αρχής «Συνήγορος του Καταναλωτή», με θέμα: Προστασία του καταναλωτή και οικονομική κρίση, 2015, (υπό εκτύπωση)

### ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

55. Γενικοί όροι συναλλαγών, προστασία του καταναλωτή και Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, ΕλλΔνη 1988, σ. 642 επ., και «Αφιέρωμα εις Κωνσταντίνον Βαβούσκον», τ. Γ', (1990), σ. 475 επ.
56. Συνθήκη του Μάαστριχ και προστασία των δικαιωμάτων του καταναλωτή. Μια πρώτη προσέγγιση στην αρχή της επικουρικότητας, Αρμ 1993, σ. 701 επ., και εις Χαρμόσυνο Αριστόβουλου Μάνεση, ΙΙΙ, 1999, 461 επ.
57. Η διαφήμιση στην κοινοτική έννομη τάξη, Κριτε 1997, 1 επ.
58. 25 χρόνια εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου: Το δίκαιο της προστασίας του καταναλωτή, εις "Κοινοτικό δίκαιο. 25 χρόνια εφαρμογής στην Ελλάδα", Κέντρο Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, 2006, σ. 175 επ.

59. The impact of Community Law on the National Consumer Law, τιμ. τ. για το Ίδρυμα Alexander von Humboldt, Griechischer Humboldt-Club Athen, 2006, σ. 1 επ.
60. Μια ενιαία αγορά για την Ευρώπη του 21ου αιώνα. Μερικές σκέψεις, Αρμ 2009, σ. 1629 επ.
61. Το Ενωσιακό Δίκαιο της προστασίας του καταναλωτή, εις ΔικΠροστΚαταναλωτή (επιμ. Αλεξανδρίδου), 2015, σ. 5-27

### ΔΙΚΑΙΟ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ

62. Η οδηγία για την ευθύνη του κατασκευαστή ελαττωματικών προϊόντων, ΕΕΕυρΔ 1987, σ. 9 επ. και Μελέτες προς τιμήν Ν. Δελούκα, 1989, τ. Ι, σ. 39 επ.
63. Consumer Protection in the Greek Legislation, Journal of Consumer Policy 1988, σ. 347 επ.
64. Υποχρέωση ασφάλειας και πληροφόρησης του καταναλωτή και Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, Αρμ 1989, σ. 89 επ.
65. Conditions Générales des Contrats, Revue Hélienne de Droit International, (1987-1988), 1990, σ. 205 επ.
66. Η προστασία του καταναλωτή μετά το νόμο 1961/1991, Αρμ 1991, σ. 1181 επ. και "Ενθύμημα Άλκη Αργυριάδη", 1995, σ. 25 επ.
67. Τηλεοπτική διαφήμιση πέρα από τα εθνικά σύνορα (Οδηγία 89/552/ΕΟΚ - Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την τηλεόραση πέρα από τα εθνικά σύνορα) - Product Placement, ΝοΒ 1991, σ. 703 επ. και "Χαριστήρια Ιωάννη Δεληγιάννη", 4ο Μέρος, 1992, σ. 423 επ.
68. The Greek Consumer Protection Act 1991, European Consumer Law Journal 1992, σ. 20 επ.
69. Επίκαιρα Ζητήματα Διαφήμισης, εις Σύγχρονα Προβλήματα Ανταγωνισμού, 1992, ΕΝΟΒΕ, τευχ. 13, σ. 9 επ.
70. Die Harmonisierung des griechischen Verbraucherschutzrechts nach den EG-Richtlinien zur irreführenden Werbung, zu den Allgemeinen Geschäftsbedingungen und zu Haustürgeschäften, εις Europäische Integration und Nationale Rechtskulturen, σ. 99 επ.
71. La loi no 1961 grecque sur la protection du consommateur, Revue Européenne de Droit de la Consommation 1992, σ. 3 επ.
72. Υποχρέωση διάθεσης ασφαλών προϊόντων, ΖητΕμπΔ και ΔΠροστΚ 1994, σ. 329 επ.
73. Εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας προς την οδηγία περί ευθύνης του παραγωγού ελαττωματικών προϊόντων, (διοργάνωση Ελληνογερμανικής Ένωσης Νομικών, Goethe Institut, Αθήνα), 1993, ΖητΕμπΔ και ΔΠροστΚ 1994, σ. 341 επ.

74. Completion of the Internal Market and Consumer Protection in Greece, Special Issue, European Consumer Policy After Maastricht, Part II: National Perspectives, Journal of Consumer Policy 1994, σ. 51 επ.
75. Οδηγία 90/314/ΕΟΚ για τα οργανωμένα ταξίδια και προσπάθειες εναρμόνισης των εθνικών νομοθεσιών στον τομέα των υπηρεσιών, τιμ. τ. Δημητρίου Κωνσταντόπουλου και ΖητΕμπΔ και ΔΠροστΚ 1994, σ. 387 επ.
76. The Greek Consumer Protection Act of 1994, GRUR Int 1996, σ. 400 επ.
77. Neue Entwicklungen in der Griechischen Verbraucherschutzgesetzgebung, Verbraucher und Recht 1995, Special Issue, σ. 387 επ.
78. Ο Ν 2251/94 για την προστασία του καταναλωτή. Ομοιότητες και διαφορές από το Ν 1961/91. Σχέσεις με το Ν 146/1914, Αρμ 1996, σ. 289 επ. και Αφιέρωμα Ν. Παπαντωνίου, 1996, Νόμος 4, σ. 1 επ.
79. Η προστασία του καταναλωτή ως ασθενέστερου, ΕΝΟΒΕ, τευχ. 31, 1997, σ. 153 επ.
80. Προστασία του καταναλωτή σύμφωνα με τη Συνθήκη του Μάαστριχ, εις Προεδρία της ΕΕ από την Ελλάδα, με θέμα: Η προστασία του καταναλωτή στην Ενιαία Ευρωπαϊκή Αγορά, 1997, ειδ. εκδ. Υπουργείου Εμπορίου, σ. 59 επ.
81. "Έργω διαφήμιση" και προστασία του καταναλωτή (με αφορμή την ΜΠρΘεσ 16173/96), ΔΕΕ 1997, σ. 118 επ. και Αφιέρωμα στην Αλίκη Κιάντου Παμπούκη, Νόμος 5, 1998, σ. 1 επ.
82. Implementation of the EC-Directive on Unfair Contract Terms in Greece, European Review of Private Law, Special Issue, 1997, σ. 173 επ.
83. Advertising in the Internal Market - A few remarks, Liber Amicorum Norbert Reich, Sonderdruck 1997, σ. 409 επ.
84. Harmonisation de la législation grecque avec la directive 99/44/CE, Revue européenne de droit de la consommation, 2002, σ. 151 επ.
85. The Greek Consumer Law, Conference of the Society for European Contract Law, (SECOLA), The Architecture of European Codes and Contract Law, 2004, Chapter 12, σ. 219 επ.
86. The proposed Directive on Unfair Commercial Practices, (με Hans Micklitz, Susane Lace και Marriane Abyhammar), εις ECLG, (Opinions and Reports. November 2003-February 2005), 2005, σ. 1 επ.
87. Η οδηγία για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές, ΔΕΕ 2005, σ. 639 επ.
88. Νέες τάσεις του κοινοτικού νομοθέτη – το παράδειγμα της οδηγίας για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές, ΔΕΕ 2006, σ. 855 επ.
89. La definition de "consommateur" après la modification de la loi relative a la protection des consommateurs, Revue européenne de droit de la consommation 4/2006, σ. 288 επ.

90. La transposition de la directive 2005/29/CE relative aux pratiques commerciales deloyales, *Revue européenne de droit de la consommation* 4/2006, σ. 291 επ.
91. Protection de la santé psychologique des mineurs en Grèce, *Revue européenne de droit de la consommation* 4/2006, σ. 294
92. Action collective en Grèce, *Revue européenne de droit de la consommation* 4/2006, σ. 297 επ.
93. Ο τροποποιημένος νόμος για την προστασία του καταναλωτή από τη σκοπιά ενός εμπορικόλογου, *NoB* 2007, σ. 1493 επ. και *Αναμνηστικός Τόμος Θανάση Λιακόπουλου*, 2010, σ. 1 επ.
94. The supply of Mobile Telephone Services in the Internal Market, *Justice in Particular, Festschrift in Honour of Professor P. J. Kozyris*, 2007, σ. 1 επ.
95. The Directive on unfair commercial practices - aggressive practices, *Studia in honorem Pelayia Yessiou-Faltsi*, 2007, σ. 1 επ.
96. Πρακτικές προώθησης των πωλήσεων, τηλεόραση και παιδιά, *ΔιΜΕΕ* 2008, σ. 13 επ. και στον τιμ. τ. Κωνσταντίνου Κεραμέα, *II*, σ. 25 επ.
97. The Harmonization of the Greek Law with the Directive on Unfair Commercial Practices, *European Review of Contract Law* 2008, σ. 175 επ.
98. Επιβολή της εφαρμογής της νομοθεσίας για την προστασία του καταναλωτή ("enforcement"), *Χαριστήριο Λουκά Θεοχαρόπουλου και Δήμητρας Κοντόγιωργα-Θεοχαροπούλου*, 2009, *Νόμος* 10, τ. *II*, σ. 1 επ.
99. Αθέμιτες εμπορικές πρακτικές κατά τα άρθρα 9γ-9θ, εις Σύγχρονα Ζητήματα Ενοχικού Δικαίου στην εθνική και την ευρωπαϊκή τους διάσταση, με τιμητική αναφορά στο έργο του ομ. καθηγητή Μ. Κεράση, *ΚΔΕΟΔ* 2012, σ. 35 επ.
100. Δίκαιο αθέμιτου ανταγωνισμού και δίκαιο προστασίας του καταναλωτή: Ανάγκη κοινής στέγη και κοινών κριτηρίων εφαρμογής, *21ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ελλήνων Εμπορικόλογων*, 2012, σ. 35 επ.
101. Η οδηγία για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές και η εναρμόνιση προς αυτήν της ελληνικής νομοθεσίας, *Μνήμη Γιώργου Παπαδημητρίου*, *II*, 2013, σ. 3 επ.
102. Οδηγία για τα δικαιώματα των καταναλωτών και ΥΑ Ζ1-891. Κατά πόσον επετεύχθησαν οι στόχοι βελτίωσης του κοινοτικού κεκτημένου και της κοινοτικής συνοχής, *ΔΕΕ* 2014, σ. 195 επ. και τιμ. τ. Φιλίππου Δωρή, *I*, 2015, σ. 1 επ.
103. Ένδικη προστασία των καταναλωτών. Ενώσεις καταναλωτών, εις *ΔικΠροστΚαταναλωτη* (επιμ. Αλεξανδρίδου), 2015, σ. 662-668 και 699-703
104. Το Εθνικό Συμβούλιο Καταναλωτή και Αγοράς, εις *ΔικΠροστΚαταναλωτη* (επιμ. Αλεξανδρίδου), 2015, σ. 795-799

## ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ-ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

105. Νομιμοποίηση άσκησης των δικαιωμάτων της μειοψηφίας των μετόχων μιας ΑΕ εισηγμένης στο ΧΑΑ, γνωμ., ΔΕΕ 2001, σ. 682 επ.
106. Προβλήματα της ελληνικής κεφαλαιαγοράς, εις Κέντρο Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, με θέμα: Χρηματιστήριο και προστασία των επενδυτών, 2001, σ. 17 επ.
107. Trasposition en droit grec de la directive 2002/65/CE concernant la commercialization à distance de services financiers, Revue européenne de droit de la consommation, 2005, σ. 289 επ.
108. Τα επενδυτικά προϊόντα της Lehman Brothers και η κάλυψη των ζημιών των επενδυτών, ΔΕΕ 2010, σ. 132 επ.
109. The Lehman Brothers Financial Products and the Right to Compensation of European Investors, εις Financial Services, Financial Crisis and General European Contract Law, Failure and Challenges of Contracting, SECOLA, τ. 17, 2011, Chapter 8, σ. 203 επ.

## V. Εισηγήσεις σε εθνικά και διεθνή συνέδρια (επιλογή)

Θέση του καταναλωτή στην αγορά και Ν 146/1914 για τον αθέμιτο ανταγωνισμό, 1ο Διεθνές Συνέδριο με θέμα: Εθνικό και Κοινοτικό Δίκαιο και οι καταναλωτές, Ζάππειο Μέγαρο, Αθήνα 1985, ΖητΕμπΔ και ΔΠροστΚ 1994, σ. 241 επ.

Προοπτικές ειδικής νομοθεσίας για την προστασία του καταναλωτή, «Η εξέλιξη του δικαίου της βιομηχανικής ιδιοκτησίας» 1988, Συμπόσιο με θέμα: «Η ενοποίηση του δικαίου της βιομηχανικής ιδιοκτησίας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα», Αθήνα 1987, Μελέτες Εμπορικού και Ναυτικού Δικαίου, τ. 14, σ. 151 επ.

Securité, responsabilité des produits. Droit grec, Centre de Droit de la Consommation et de la Concurrence, Diplôme de Droit du Marché Interieur Européen, Montpellier 1991

Verbraucherschutz und Wettbewerbsrecht in Griechenland, εισήγηση στο Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Patent- Urheber- und Wettbewerbsrecht, Μόναχο 1992

Προεδρία - γενική εισαγωγή για τον ελεύθερο ανταγωνισμό, Συνέδριο της Εταιρίας Ανταγωνισμού με θέμα: Οι πρόσφατες νομοθετικές εξελίξεις στο Εμπορικό Δίκαιο, Αθήνα 1995

Προεδρία-εισαγωγή στο 22ο Πανελλήνιο Συνέδριο της Ένωσης Ελλήνων Δικονομολόγων, με θέμα: Γενικοί όροι συναλλαγών: Ζητήματα ερμηνείας και εφαρμογής του άρθρου 2 Ν 2251/94, Βόλος 1996

Κοινοτικό δίκαιο. Πρόταση οδηγίας για την πρόσβαση των καταναλωτών στη δικαιοσύνη. Διημερίδα Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών και Ε.Κ.Ποι.Ζω με θέμα: Η πρόσβαση των καταναλωτών στη Δικαιοσύνη, συλλογικά και ατομικά μέσα προστασίας, Αθήνα 1996

Η διαφήμιση σε κοινοτικά πλαίσια, Επιστημονική διημερίδα ΕΝΟΒΕ με θέμα: «Το δίκαιο του ανταγωνισμού και της βιομηχανικής ιδιοκτησίας υπό το φως των σύγχρονων νομοθετικών εξελίξεων», Θεσ/νίκη 1997

Provisions of the Greek legislation which could be applied in e-commerce, 7th International Conference on Consumer Law, με θέμα: The consumer in the globalised Information Society, Helsinki 1999

Up to Speed – and into the Next Millennium, Introduction. Conference organized by the European Communities Trade Marks Association, Κρήτη 2000, σ. 93 επ.

Το ηλεκτρονικό εμπόριο, Δικηγορικός Σύλλογος Αθηνών, Θέματα σύγχρονου νομικού και οικονομικού ενδιαφέροντος, Αθήνα 2001

Η Ευρωπαϊκή σύγκλιση στο Δίκαιο, συνέδριο ENOBE, Θεσ/νίκη 2001

Χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, Ημερίδα προς τιμήν Λ. Κοτσίρη, με θέμα: Προς μια πολιτική κοινοτικής ολοκλήρωσης. Το παράδειγμα των κλάδων του εμπορικού δικαίου, Θεσ/νίκη 2002

Η διεθνής δικαιοδοσία σε συμβάσεις καταναλωτών σύμφωνα με τον Κανονισμό ΕΚ 44/2001, Επιστ. Σεμινάρια Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών, με θέμα: Η δικαστική προστασία στα Ευρωπαϊκά Δικαστήρια, Αθήνα 2002

European consumer policy, recent developments, εις Legal Cooperation in the EU: A Union with different legal systems and a desire for common solutions, Ημερίδα 1ης τηλεδιάσκεψης 22 Ευρωπαϊκών Πανεπιστημίων, ACADEMIA, Τμήμα Νομικής ΑΠΘ, 2002

Η αλληλεπίδραση μεταξύ πολιτικής ανταγωνισμού και προστασίας καταναλωτή, Ευρωπαϊκή Ημέρα Ανταγωνισμού, με θέμα: Ανταγωνισμός και συμφέρον του καταναλωτή. Προοπτικές και όρια προστασίας (Promoting competition and consumers' interests: Chances and Limits), Αθήνα 2003

Το ειδικότερο πρόβλημα των πωλήσεων από απόσταση, Κοινοβουλευτική ομάδα του Ευρωπαϊκού Σοσιαλιστικού Κόμματος, με θέμα: Η προστασία των καταναλωτών στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τα ειδικότερα προβλήματα της ελληνικής αγοράς, Θεσ/νίκη 2003

Προεδρία-εισαγωγικά περί νομικού πολιτισμού, 3ο Συνέδριο των Νομικών Σχολών της Ελλάδος, με θέμα: «Ο νομικός πολιτισμός. Παρόν και μέλλον», Κομοτηνή 2004

Το ηλεκτρονικό επιχειρείν, Πρώτη Συνεδρίαση του Εθνικού Συμβουλίου «Ηλεκτρονικώς Επιχειρείν», Υπουργείο Ανάπτυξης, Αθήνα 2006

Οι κίνδυνοι από την πληρωμή μέσω του διαδικτύου, Ετήσια Εσπερίδα Ελληνικής Εταιρίας Τραπεζικού Δικαίου και Δικαίου της Κεφαλαιαγοράς, Αθήνα 2007

Ελεύθερος ανταγωνισμός και προστασία του καταναλωτή, Αλληλεπίδραση τους σε μια εύρυθμα λειτουργούσα αγορά, Ημερίδα Επιτροπής Ανταγωνισμού και Ε.Κ.Ποι.Ζω με θέμα: Προστασία του Καταναλωτή και Ελεύθερος Ανταγωνισμός, Αθήνα 2007

Συμβάσεις από απόσταση και συμβάσεις στο πλαίσιο του ηλεκτρονικού εμπορίου, Σεμινάριο Εθνικής Σχολής Δικαστών, με θέμα: Σύγχρονα προβλήματα και θέσεις της νομολογίας στο δίκαιο της πνευματικής ιδιοκτησίας, του ανταγωνισμού και της προστασίας των καταναλωτών, Κομοτηνή 2007

Προεδρία-εισαγωγή στην Επιστημονική Ημερίδα-συνδιοργάνωση Ερευνητικού Ινστιτούτου Δικονομικών Μελετών και Επιτροπής Ανταγωνισμού, με θέμα: Ζητήματα ουσιαστικού και δικονομικού δικαίου στις αγωγές αποζημίωσης για παράβαση των κανόνων του ελευθέρου ανταγωνισμού, Αθήνα 2007, σ. 7, 13 επ., 43



**Εκδοτική Επιτροπή**  
**ΤΙΜΗΤΙΚΟΣ ΤΟΜΟΣ ΕΛΙΖΑΣ Δ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΔΟΥ**

**Ράνια Χατζηνικολάου-Αγγελίδου**  
*Καθηγήτρια στη Νομική Σχολή  
του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης*

**Σπυρίδων Ψυχομάνης**  
*Καθηγητής στη Νομική Σχολή  
του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης*

**Νικόλαος Τέλλης**  
*Καθηγητής στη Νομική Σχολή  
του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης*

**Ελένη Γκολογκίνα-Οικονόμου**  
*Αναπληρώτρια Καθηγήτρια στη Νομική Σχολή  
του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης*

**Σταματία Κορδή-Αντωνοπούλου**  
*Αναπληρώτρια Καθηγήτρια στη Νομική Σχολή  
του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης*



# ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	IX
Συγγραφικό έργο	XV
Εκδοτική επιτροπή	XXV
Περιεχόμενα	XXVII

Η εφαρμογή του κανόνα επιχειρηματικής κρίσης κατά την πρόκληση αφερεγγυότητας στην ΑΕ σύμφωνα με το άρθρο 98 παρ. 2 ΠτΚ	1
<b>ΧΑΡΗΣ Ε. ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΣ</b>	

Η αναλογική εφαρμογή των λόγων ευθύνης από διακινδύνευση	15
<b>ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΒΑΛΤΟΥΔΗΣ</b>	

Η ευθύνη της τράπεζας έναντι τρίτων από την πιστοδότηση επιχειρήσεων που βρίσκονται σε κρίση	25
<b>ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Σ. ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ</b>	

Ζητήματα από τη σύγκληση της Γενικής Συνελεύσεως ΑΕ δυνάμει δικαστικής αποφάσεως κατά το άρθρο 39§1 εδ. γ' και δ' ΚΝ 2190/1920	49
<b>ΠΕΛΑΓΙΑ ΓΕΣΙΟΥ-ΦΑΛΤΣΗ</b>	

Η υποχρέωση πληροφόρησης του επιβάτη στα πλαίσια του ενωσιακού δικαίου	69
<b>ΕΛΕΝΗ ΓΚΟΛΟΓΚΙΝΑ-ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ</b>	

Η Οδηγία 2011/83/ΕΕ «σχετικά με τα Δικαιώματα των Καταναλωτών»	87
<b>ΚΟΡΝΗΛΙΑ ΔΕΛΟΥΚΑ-ΙΓΓΛΕΣΗ</b>	

Η προστασία των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας στην ΕΕ μετά τη θέση σε ισχύ της Συνθήκης της Λισαβόνας: ερμηνευτική συμβολή στη διάταξη του άρθρ. 118 ΣΛΕΕ	105
<b>ΑΝΝΑ ΔΕΣΠΟΤΙΔΟΥ</b>	

Έλεγχος των δυνάμει εξουσιοδότησης νόμου διοικητικώς καθοριζόμενων ή των υποκείμενων σε διοικητική έγκριση γενικών όρων των συναλλαγών σε συμβάσεις ιδιωτικής ασφάλισης\_\_\_\_\_ 135

**ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΔΩΡΗΣ**

Ο «Συνήγορος του Καταναλωτή» ως Ανεξάρτητη Αρχή και ως θεσμός διαμεσολάβησης στις καταναλωτικές διαφορές\_\_\_\_\_ 161

**ΓΕΩΡΓΙΑ ΘΕΟΧΑΡΟΠΟΥΛΟΥ**

Σημεία σύγκρουσης του δικαίου αθέμιτου ανταγωνισμού και προστασίας του καταναλωτή επί αθέμιτων εμπορικών πρακτικών\_\_\_\_\_ 173

**ΠΟΠΗ ΚΑΛΑΜΠΟΥΚΑ-ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ**

Η προστασία του ασφαλισμένου από την αφερεγγυότητα της ασφαλιστικής επιχείρησης  
Ο θεσμός της εγγύησης ασφαλίσεων υπό το πρίσμα του ενωσιακού δικαίου\_\_\_\_\_ 187

**ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΑΡΑΓΚΟΥΝΙΔΗΣ**

Θεωρίες Δικαιοσύνης κατά τους Χριστιανικούς αιώνες\_\_\_\_\_ 201

**ΜΑΡΙΑΝΟΣ Δ. ΚΑΡΑΣΗΣ**

Ένδικη προστασία των εμπράγματων δικαιωμάτων επί ακινήτων υπό το πρίσμα του Εθνικού Κτηματολογίου\_\_\_\_\_ 227

**ΓΙΑΝΝΑ ΚΑΡΥΜΠΑΛΗ-ΤΣΙΠΤΣΙΟΥ**

Η έννοια της προνομιακής πληροφορίας στο δίκαιο της κεφαλαιαγοράς  
Σκέψεις με αφορμή την από 28.6.2012 Απόφαση του ΔικΕΕ στην υπόθ. C-19/11 Markus Gelltl vs. Daimler AG\_\_\_\_\_ 237

**ΕΦΗ Ι. ΚΙΝΙΝΗ**

Η απόφαση επί της συλλογικής αναγνωριστικής αγωγής για την αναγνώριση του δικαιώματος αποκαταστάσεως της ζημίας που υφίστανται οι καταναλωτές από την παράνομη συμπεριφορά του προμηθευτού  
Σκέψεις ως προς τη νομική φύση, τη δομή, το περιεχόμενο και τις συνέπειες της κατ' άρθρο 10 § 16 εδ. δ και § 20 Ν 2251/1994 (3587/2007) δικαστικής αποφάσεως\_\_\_\_\_ 251

**ΝΙΚΟΛΑΟΣ Κ. ΚΛΑΜΑΡΗΣ**

Ζητήματα Ερμηνείας και Εφαρμογής του άρθρου 11 του ΠΔ/τος 164/2004 Για την μετατροπή συμβάσεων σε συμβάσεις εργασίας αορίστου χρόνου. Εκκρεμείς εισέτι υποθέσεις. Άρθρα 103 § 8 και 118 § 7 του Σ. 975/1986/2001/08 (Γνωμοδ.)	277
<b>ΔΗΜΗΤΡΑ ΚΟΝΤΟΓΩΡΓΑ-ΘΕΟΧΑΡΟΠΟΥΛΟΥ</b>	
Το θεσμικό πλαίσιο των χρηματοπιστωτικών αγορών, κατά το Ν 3606/2007	291
<b>ΣΤΑΜΑΤΙΑ ΚΟΡΔΗ-ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΥ</b>	
Πτωχευτικός Κώδικας και Κανονισμοί Ελληνικής Ποδοσφαιρικής Ομοσπονδίας - «Αυτοδιοίκτο του Ποδοσφαίρου» Συνύπαρξη ή σχέση προτεραιότητας;	303
<b>ΛΑΜΠΡΟΣ Ε. ΚΟΤΣΙΡΗΣ</b>	
Ζητήματα ανταίτησης στη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων	311
<b>ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΡΑΝΗΣ</b>	
Τα Χρηματιστηριακά Αδικήματα	327
<b>ΑΓΓΕΛΟΣ Ι. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ</b>	
Το προσυμβατικό στάδιο στον Αστικό Κώδικα και στο Δίκαιο Προστασίας του Καταναλωτή	343
<b>ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΛΑΔΑΣ</b>	
Υπεύθυνος δανεισμός: Το ευρωπαϊκό ρυθμιστικό πλαίσιο της καταναλωτικής και της ενυπόθηκης πίστης	359
<b>ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΛΙΒΑΔΑ</b>	
Το προσυμβατικό βάρος της περιγραφής του κινδύνου στη σύμβαση ιδιωτικής ασφάλισης	379
<b>ΚΥΡΙΑΚΗ ΜΑΝΤΕΝΙΩΤΟΥ-ΛΥΡΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ</b>	
Η συγκατάθεση των εταίρων για τη μεταβίβαση συμμετοχής σε ομόρρυθμη εταιρία ή τη σύσταση δικαιωμάτων επ' αυτής (Μετά το Ν 4072/2012)	405
<b>ΧΡΗΣΤΟΣ Ι. ΜΑΣΤΡΟΚΩΣΤΑΣ</b>	

Παραγραφή εμπορικών αξιώσεων

Η «φθοροποιός δύναμις του χρόνου» σε περιοχές του εμπορικού δικαίου \_\_\_\_\_ 427

**ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν. ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΣ**

Πυραμιδωτό σύστημα πωλήσεων ως παραπλανητική εμπορική πρακτική  
κατ' άρθρο 9στ περ. κγ Ν 2251/1994 - Γνωμοδότηση

Με αφορμή την απόφαση του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης  
της 3ης Απριλίου 2014 (υπόθεση C-515/12) \_\_\_\_\_ 447

**ΑΧΙΛΛΕΑΣ Δ. ΜΠΕΧΛΙΒΑΝΗΣ**

Η Οδηγία 2005/29/ΕΚ για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές (Directive UCP =  
Unfair Commercial Practices): Ο νομικός μηχανισμός λειτουργίας της  
και οι δυσλειτουργίες του κατά την εφαρμογή της Οδηγίας

Πρόταση για αντικατάσταση της Οδηγίας με Κανονισμό (Proposal 2011 for a UCP Regulation),  
με σκοπό την εξάλειψη των δυσλειτουργιών που επέφερε η εφαρμογή της Οδηγίας \_\_\_\_\_ 471

**ΓΕΩΡΓΙΑ ΜΠΕΧΡΗ-ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ**

Νομικά ζητήματα με αφορμή την απόφαση ΕφΘεσ 577/2010. Η αύξηση  
κεφαλαίου με εταιρικά μέσα και το δικαίωμα προτίμησης. Το ανυπόστατο  
της απόφασης. Η μεταβίβαση της ονομαστικής μετοχής. Η ονομαστική μετοχή  
ως αξιόγραφο και αντικείμενο τακτικής χρησικτησίας \_\_\_\_\_ 501

**ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Κ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ**

Η ευθύνη του παρέχοντος υπηρεσίες και οι Γενικοί Όροι των Συναλλαγών \_\_\_\_\_ 537

**ΚΑΛΛΙΡΟΗ ΠΑΝΤΕΛΙΔΟΥ**

Η έννοια του «κοινού» ως πεδίο αναφοράς των δικαιωμάτων της δημόσιας  
εκτέλεσης, της ραδιοτηλεοπτικής μετάδοσης και της παρουσίασης/ψηφιακής  
διάθεσης του έργου \_\_\_\_\_ 547

**ΑΝΘΟΥΛΑ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ**

Η αρχή του αίματος: Εθνικότητα ή ελληνικότητα;

Εξελίξεις και σύγχρονες τάσεις του ελληνικού δικαίου ιθαγένειας \_\_\_\_\_ 567

**ΖΩΗ ΠΑΠΑΣΙΩΠΗ-ΠΑΣΙΑ**

Κτήση δικαιώματος σε ακίνητο από καλόπιστο τρίτο κατά  
το Κτηματολογικό Δίκαιο

Συμβολή στην ερμηνεία των διατάξεων του άρθρου 13, παρ. 3 και 4, Ν 2664/1998 \_\_\_\_\_ 585

**ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Η. ΠΑΠΑΣΤΕΡΙΟΥ**

## Περιεχόμενα

---

Από το 1 ευρώ στο 0: Σκέψεις για το μηδενικό κεφάλαιο της ΙΚΕ (Ν 4155/2013)_____	607
<b>ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΠΕΡΑΚΗΣ</b>	
Μια ιδιάζουσα περίπτωση εμπορικής δραστηριότητας στη Βυζαντινή Μεσόγειο: Τα πλοία των μονών_____	621
<b>ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΠΙΤΣΑΚΗΣ</b>	
Εξωχώριες εταιρίες_____	645
<b>ΝΙΚΟΛΑΟΣ Κ. ΡΟΚΑΣ</b>	
Η Διαφήμιση στο Διαδίκτυο_____	659
<b>ΑΡΙΣΤΕΑ ΣΙΝΑΝΙΩΤΗ-ΜΑΡΟΥΔΗ</b>	
Τρία ζητήματα της εταιρικής αγωγής στην ανώνυμη εταιρία (Αυτόβουλη άσκηση από το διοικητικό συμβούλιο. Εισ ολόκληρον ευθύνη. Παραγραφή)_____	675
<b>ΛΕΥΤΕΡΗΣ ΣΚΑΛΙΔΗΣ</b>	
Μεθοδολογία εφαρμογής της έννοιας επηρεασμού του ενωσιακού εμπορίου σε κάθετη συμφωνία τοπικού χαρακτήρα_____	693
<b>ΧΑΡΙΣ ΣΚΑΛΙΔΗ</b>	
Αποζημίωση πελατείας και περαιτέρω ζημία κατά το ΠΔ 219/1991 - Αναλογική εφαρμογή_____	703
<b>ΜΙΧΑΗΛ ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΣ</b>	
Η ρύθμιση οφειλών (αναδιαπραγμάτευση συμβάσεων) υπό το πρίσμα των διατάξεων του Κώδικα Δεοντολογίας Τραπεζών - Αυτορρύθμιση στην υπερχρέωση των ιδιωτών)_____	713
<b>ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Δ. ΤΑΣΙΚΑΣ</b>	
Παράλληλες εισαγωγές σηματοδοτημένων προϊόντων από χώρες εκτός ΕΟΧ: Σταθμίσεις και προϋποθέσεις για την (κατ' εξαίρεση) νομιμότητά τους (γνωμοδότηση)_____	773
<b>ΝΙΚΟΛΑΟΣ Δ. ΤΕΛΛΗΣ</b>	
Το σύστημα all inclusive και η σχέση του με το δίκαιο του ανταγωνισμού και το δίκαιο προστασίας του καταναλωτή_____	799
<b>ΕΦΗ ΤΖΙΒΑ</b>	

Η απόφαση Auto 24 (Υπόθεση C-158/2011) του ΔΕΕ ως αφορμή επανεξέτασης των συμβάσεων διανομής στο δίκαιο του ελεύθερου ανταγωνισμού \_\_\_\_\_ 819

**ΔΗΜΗΤΡΗΣ Ν. ΤΖΟΥΓΑΝΑΤΟΣ**

Η ευθύνη διοικούντων, μετόχων και εταίρων για ασφαλιστικές οφειλές των εταιριών σύμφωνα με τη νέα διάταξη του άρθρ. 31 του Ν 4321/2015 \_\_\_\_\_ 833

**ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ Κ. ΦΙΝΟΚΑΛΙΩΤΗ**

Η αντιμετώπιση της φοροαποφυγής στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στην Ελλάδα \_\_\_\_\_ 847

**ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Δ. ΦΙΝΟΚΑΛΙΩΤΗΣ**

L'action civile communautaire en dommages et intérêts causés par les pratiques anticoncurrentielles \_\_\_\_\_ 861

**ΘΩΜΑΣ ΧΑΤΖΗΓΑΓΙΟΣ**

Δείκτες πορείας στην εξέλιξη του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου  
Ο Κώδικας Lieber - Η διακήρυξη της Αγίας Πετρούπολης - Η Ρήτρα Martens \_\_\_\_\_ 873

**ΚΩΣΤΑΣ ΧΑΤΖΗΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ**

Η επέλευση της ασφαλιστικής περίπτωσης στις ασφαλίσσεις ζημιών \_\_\_\_\_ 895

**ΡΑΝΙΑ ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ-ΑΓΓΕΛΙΔΟΥ**

Τύχη της ασφαλιστικής αποζημίωσης για αυτοκινητιστικό ατύχημα σε περίπτωση κληρονομικής διαδοχής του δράστη από το θύμα \_\_\_\_\_ 905

**ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ν. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ**

Η Άλωση της Πόλης. Μια «έσωθεν» Άλωση; \_\_\_\_\_ 915

**ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΧΡΥΣΟΣ**

Η συστημική σταθερότητα στο ελληνικό δίκαιο \_\_\_\_\_ 925

**ΓΙΩΡΓΟΣ ΨΑΡΟΥΔΑΚΗΣ**

Ρύθμιση οφειλών υπερχρεωμένων φυσικών προσώπων - μη εμπόρων (Μετά και το νόμο 4161/2013) \_\_\_\_\_ 949

**ΣΠΥΡΙΔΩΝ Δ. ΨΥΧΟΜΑΝΗΣ**

# *Έλεγχος των δυνάμει εξουσιοδότησης νόμου διοικητικώς καθοριζόμενων ή των υποκείμενων σε διοικητική έγκριση γενικών όρων των συναλλαγών σε συμβάσεις ιδιωτικής ασφάλισης*

**Φίλιππος Δωρής**  
*Ομότιμος Καθηγητής Αστικού Δικαίου  
του Πανεπιστημίου Αθηνών*

## **I. Εισαγωγικές επισημάνσεις**

Το ζήτημα του ελέγχου της αναφερόμενης στον ως άνω τίτλο κατηγορίας γενικών όρων συναλλαγών (εφεξής χάριν συντομίας «ΓΟΣ»), που είναι οι δυνάμει εξουσιοδότησης νόμου διοικητικώς καθοριζόμενοι ή οι υποκείμενοι κατά νόμον σε διοικητική έγκριση ΓΟΣ σε συμβάσεις ιδιωτικής ασφάλισης, τίθεται στο ισχύον ελληνικό δίκαιο σε περισσότερα του ενός επίπεδα. Αντικείμενο της συμβολής μου στον υπό έκδοση τόμο για την τιμώμενη συνάδελφο, της οποίας ένα μεγάλο τμήμα του επιστημονικού της έργου είναι αφιερωμένο στην έρευνα της προστασίας του καταναλωτή<sup>1</sup>, αποτελεί η επισκόπηση αυτών ακριβώς των επιμέρους σταδίων ελέγχου της εν λόγω ειδικότερης κατηγορίας ΓΟΣ και η ενδεχόμενη επίδραση που μπορεί να έχει κάθε επιμέρους στάδιο ελέγχου στα υπόλοιπα. Προσπαιτούμενο για την έρευνα αυτή είναι η επισήμανση κατά πρώτον των περιπτώσεων για τις οποίες η κείμενη νομοθεσία προβλέπει διοικητικό καθορισμό ή διοικητική έγκριση ΓΟΣ σε συμβάσεις ιδιωτικής ασφάλισης, η διάγνωση του νομοθετικού λόγου της διοικητικής αυτής ανάμειξης και τα συναρτημένα με τον νομοθετικό αυτόν λόγο έννομα αποτελέσματα. Στο πλαίσιο αυτό θα

---

1. Από το εκτενές για την προστασία του καταναλωτή έργο της *Ελ. Αλεξανδρίδου*, αναφέρονται εδώ ιδιαίτερα οι ευρύτερες εργασίες της «Δίκαιο προστασίας του καταναλωτή, ελληνικό και κοινοτικό», 1996, «Αθέμιτος ανταγωνισμός και προστασία του καταναλωτή», 4η έκδ., 1992, «Δίκαιο προστασίας καταναλωτή – Κατ' άρθρο ερμηνεία του Ν 2251/1994, όπως ισχύει μετά τον Ν 3587/2007» (συγγραφή του εισαγωγικού κεφαλαίου και επιμέλεια του όλου έργου), 2008, «Ζητήματα εμπορικού δικαίου και δικαίου προστασίας του καταναλωτή», 2004, καθώς επίσης οι δημοσιευμένες σε νομικά περιοδικά μελέτες της «Γενικοί όροι συναλλαγών, προστασία του καταναλωτή και Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα», *ΕλλΔνη* 1988,642, «Ο Ν 2251/1994 για την προστασία του καταναλωτή – ομοιότητες και διαφορές από τον Ν 1961/1991 – σχέσεις με τον Ν 146/1914», *Αρμ* 1996,289, «Νέες τάσεις του κοινοτικού νομοθέτη – το παράδειγμα της Οδηγίας για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές», *ΔΕΕ* 2006,855, «Ο τροποποιημένος νόμος για την προστασία του καταναλωτή από τη σκοπιά ενός εμπορολόγου», *ΝοΒ* 2007,1493 κ.ά.

πρέπει να διευκρινιστεί επίσης αν ο διοικητικός καθορισμός των ΓΟΣ δυνάμει εξουσιοδότησης νόμου προσδίδει σε αυτούς κανονιστική λειτουργία (λειτουργία κανόνων δικαίου), κατ' απόκλιση από τον κατά τον Ν 2251/1994 χαρακτήρα των ΓΟΣ ως συμβατικών όρων, που αποκτούν ισχύ με την αποδοχή της ένταξής τους στη σύμβαση από τον αντισυμβαλλόμενο του χρήστη των ΓΟΣ. Το κεντρικής σημασίας ζητούμενο είναι πάντως, στο πλαίσιο αυτής της μελέτης, αν ο κατ' εξουσιοδότηση νόμου διοικητικός καθορισμός των ΓΟΣ ή η διοικητική τους έγκριση ματαιώνει ή πάντως συρρικνώνει τον προβλεπόμενο γι' αυτούς με τον Ν 2251/1994 δικαστικό έλεγχο.

Εκτός του πεδίου των συμβάσεων ιδιωτικής ασφάλισης όμοια προς τα εξεταζόμενα εδώ ζητήματα εμφανίζονται και στους ΓΟΣ που εκδίδονται δυνάμει εξουσιοδότησης νόμου από τις διοικήσεις των ΔΕΚΟ. Η συνεπισκόπηση και του ζητήματος αυτού, που και ευρύ είναι και εμφανίζει ιδιαιτερότητες, θα υπερέβαινε κατά πολύ τα ανεκτά όρια της συμβολής μου στον τιμητικό τόμο<sup>2</sup>.

## **II. Κατ' εξουσιοδότηση νόμου διοικητικώς καθοριζόμενοι ή υποκείμενοι σε διοικητική έγκριση ΓΟΣ σε συμβάσεις ιδιωτικής ασφάλισης**

### ***A. Κατ' εξουσιοδότηση νόμου διοικητικώς καθοριζόμενοι ΓΟΣ σε συμβάσεις ασφάλισης αστικής ευθύνης από αυτοκινητικά ατυχήματα***

Πρόκειται για τους ΓΟΣ που εκδόθηκαν από τον Υπουργό Εμπορίου κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 6 § 5 του Ν 489/1976 «*περί υποχρεωτικής εξ αυτοκινήτων ασφάλισης της εξ ατυχημάτων αυτοκινήτων αστικής ευθύνης*»<sup>3</sup>, με τον έλεγχο των οποίων ασχολήθηκε εκτενέστερα η νομολογία των πολιτικών δικαστηρίων, έτσι ώστε να μπορεί να χαρακτηριστούν αυτοί ως το κύριο παράδειγμα δικαστικού ελέγχου διοικητικώς εκδιδόμενων ΓΟΣ. Η εξουσιοδοτική αυτή διάταξη (αρχικό κείμενο) είχε κατά λέξη ως εξής: «*Δι' αποφάσεως του Υπουργού Εμπορίου, δημοσιευομένης δια της Εφημερίδος της Κυβερνήσεως (ΤΑΕ και ΕΠΕ), καθορίζονται οι γενικοί όροι του ασφαλιστηρίου συμβολαίου, του καλύπτοντος την εξ ατυχημάτων αυτοκινήτων*

---

2. Για το ζήτημα αυτό, που δεν εξετάζεται στο πλαίσιο αυτής της μελέτης, βλ. Γ. Δέλλιο, Γενικοί Όροι Συναλλαγών, 2η έκδ., 2013, αρ. 211 και υποσημ. 389 και 390, Γ. Μεντή, Γενικοί όροι συναλλαγών σε καταναλωτικές και εμπορικές συμβάσεις, 2000, σελ. 25-31, όπου και περαιτέρω παραπομπές, καθώς επίσης Μ. Σταθόπουλο, Καταχρηστικές ρήτρες στις καταναλωτικές συμβάσεις, ΧρΙΔ 2010, 497 επ., υπό II 1 Β, σελ. 498.

3. Η αναφερόμενη στο κείμενο εξουσιοδοτική (αρχικώς προς τον Υπουργό Εμπορίου και μεταγενέστερα προς τον Υπουργό Ανάπτυξης) διάταξη της § 5 του άρθρου 6 του Ν 489/1976, η οποία – ύστερα από διαδοχικές τροποποιήσεις του νόμου – αναριθμήθηκε αρχικώς σε § 6, ακολούθως σε § 7 και τέλος σε § 8, καταργήθηκε με το άρθρο 17 § 1 εδ. α' του Ν 3557/2007.

αστικήν ευθύνην, τηρουμένης της διαδικασίας του άρθρου 30 του ΝΔ 400/1970». Η απόφαση αυτή του Υπουργού Εμπορίου ήταν η Κ4/585/5.4.1978 «περί καθορισμού των γενικών όρων του ασφαλιστηρίου του καλύπτοντος την εξ ατυχημάτων αυτοκινήτων αστικήν ευθύνην», για την οποία ο *Ι. Ρόκας*<sup>4</sup> επισημαίνει χαρακτηριστικά ότι «με βάση αυτή διαμορφώθηκε τα τελευταία 39 χρόνια το περισσότερο καλλιεργημένο (κυρίως νομολογιακά) τμήμα του ελληνικού ιδιωτικού ασφαλιστικού δικαίου»<sup>5</sup>.

### 1. Το ζήτημα του κανονιστικού ή συμβατικού χαρακτήρα των ΓΟΣ που εκδόθηκαν από τον Υπουργό Εμπορίου με την υπ' αριθμ. Κ4/585/5.4.1978 απόφασή του κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 6 § 5 Ν 489/1976

Στη θεωρία υποστηρίχθηκε μεμονωμένα και η άποψη ότι οι ως άνω ΓΟΣ, ως δυνάμει εξουσιοδότησης νόμου εκδιδόμενοι από τη Διοίκηση, έχουν κανονιστική ισχύ<sup>6</sup>. Η κρατούσα όμως γνώμη και στη θεωρία<sup>7</sup> και στη νομολογία δέχεται παγίως τον συμβατικό χαρακτήρα των ΓΟΣ της υπ' αριθμ. Κ4/585/5.4.1978 απόφασης του Υπουργού Εμπορίου, που εκδόθηκε κατ' εξουσιοδότηση νόμου (κατ' εξουσιοδότηση, ειδικότερα, του άρθρου 6 § 5 Ν 489/1976 «περί υποχρεωτικής ασφαλίσεως της εξ ατυχημάτων αυτοκινήτων αστικής ευθύνης»). Οι γενικοί αυτοί όροι – κατά τη ρητή διατύπωση της ΑΠ 2277/2009 – «αποκτούν συμβατική ισχύ», δηλαδή, όπως επεξηγείται

4. *Ι. Ρόκα*, Ασφαλιστικός Κώδικας: Νομοθεσία – Ερμηνευτικά Σχόλια – Κριτικές παρατηρήσεις, 3η έκδ., 2012, υποσημ. 70 (σελ. 93 και 94).

5. Η ως άνω υπ' αριθμ. Κ4/585/5.4.1978 απόφαση του Υπουργού Εμπορίου καταργήθηκε με το άρθρο 17 § 1 εδ. γ' Ν 3557/2007. Παρά την κατάργησή της αυτή, «η σημασία της», όπως παρατηρεί ο *Ι. Ρόκας* (ό.π., υποσημ. 4), «παραμένει ως συμβατικό κείμενο, στο οποίο βασίζονται οι ασφαλιστικές συμβάσεις ευθύνης εξ ατυχημάτων αυτοκινήτων».

6. *Χατζηνικολάου – Αγγελίδου*, Ιδιωτικό Ασφαλιστικό Δίκαιο, β' έκδ. (2008), αρ. 102, *Ρ. Λιώση*, Ζητήματα από την εφαρμογή του Ν 489/1976 «περί υποχρεωτικής ασφαλίσεως εξ ατυχημάτων αυτοκινήτων αστικής ευθύνης» και της κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 6 § 6 αυτού του νόμου απόφασης Κ4/585/5.4.1978 του Υπουργού Εμπορίου, ΝοΒ 1989, σελ. 1525 επ. (1527, υπό ΙΙ 1), όπου και περαιτέρω παραπομπές σε *Α. Φλούδα*, Αστική ευθύνη εξ αυτοκινητικών ατυχημάτων, 1985, σελ. 207 και σε ΑΠ 857/1983 ΝοΒ 1984, σελ. 297 και Εφαθ 3067/1982 ΑρχΝομ 34, σελ. 459.

7. Από τους συγγραφείς που έχουν εκτενέστερα ασχοληθεί με το εξεταζόμενο εδώ ζήτημα βλ. ιδιαίτερα *Γ. Δέλλιο*, ό.π. (υποσημ. 2), § 5 αρ. 212, 213 και υποσημ. 392-395, όπου και περαιτέρω παραπομπές, *Γ. Μεντή*, ό.π. (υποσημ. 2), σελ. 23-31, ιδιαίτερα (σε ό,τι αφορά τους ΓΟΣ των ασφαλιστηρίων για την κάλυψη της αστικής ευθύνης από αυτοκινητικά ατυχήματα, που εκδόθηκαν με την Κ4/585/1978 απόφαση του Υπουργού Εμπορίου, κατ' εξουσιοδότηση νόμου) σελ. 29, υπό 2, ι και ια. Για τους ίδιους ΓΟΣ (τους ΓΟΣ της Κ4/585/1978 απόφασης του Υπουργού Εμπορίου) την αυτή άποψη υποστηρίζει και ο *Ι. Καρακώστας*, Δίκαιο Προστασίας του Καταναλωτή, 2008, άρθρο 2 Ν 2251/1994 αρ. 51 (σελ. 90 και 91), θεωρώντας ότι η λειτουργία τους δεν είναι κανονιστική, σε αντίθεση προς ό,τι ο ίδιος δέχεται για άλλες κατ' εξουσιοδότηση νόμου εκδιδόμενες πράξεις, όπως είναι κυρίως οι κανονισμοί των ΔΕΚΟ, οι οποίοι εκδίδονται από τις διοικήσεις τους κατ' εξουσιοδότηση νόμου και περιέχουν όρους που έχουν τεθεί για να ισχύσουν στις συμβάσεις τους με το κοινό με το οποίο συναλλάσσονται και οι οποίοι, όπως δέχεται ο ίδιος συγγραφέας στην αναφερθείσα ως άνω θέση, «έχουν χαρακτήρα κανόνων δικαίου». Κατ' αποτέλεσμα δέχεται πάντως και ο *Καρακώστας* ότι και στις περιπτώσεις αυτές πρέπει να προστατευτεί ο καταναλωτής με τις διατάξεις του Ν 2251/1994, οι οποίες όμως εφαρμόζονται μόνον αναλόγως (ό.π., αρ. 51, με περαιτέρω παραπομπές στην υποσημ. 10). Βλ. σχετικά και παραπάνω, υπό Ι και υποσημ. 2. Βλ. επίσης *Σταθόπουλο*, ό.π. (υποσημ. 2), ιδιαίτερα σελ. 498 (υπό 1, β).

στην ίδια απόφαση, «το περιεχόμενό τους είναι δεσμευτικό για τα συμβαλλόμενα μέρη, εφόσον αυτά τους αποδέχθηκαν» έστω και σιωπηρά<sup>8</sup>. Αντίστοιχη είναι η διατύπωση της ΑΠ 1588/2002, σύμφωνα με την οποία οι ΓΟΣ της ίδιας ως άνω υπουργικής απόφασης «έχουν καταστεί περιεχόμενο της ασφαλιστικής συμβάσεως»<sup>9</sup> και η ισχύς τους στηρίζεται στη συμβατική δέσμευση του ασφαλιστή και του αντισυμβαλλομένου του, που επέρχεται δια της αποδοχής τους από τον τελευταίο, ως όρων ενταγμένων στη σύμβαση ασφάλισης. Όπως χαρακτηριστική είναι για το ζήτημα αυτό η διατύπωση και της ΑΠ 740/2003, στην οποία επισημαίνεται –έτσι κατά λέξη– ότι «είναι δυνατόν ειδικώς να συμφωνηθεί μεταξύ των συμβαλλομένων μερών ότι όροι και περιορισμοί που αναγράφονται στην Κ4/585/1978» υπουργική απόφαση «δεν ισχύουν μεταξύ των μερών, έστω και αν αναγράφονται στο ασφαλιστήριο συμβόλαιο»<sup>10</sup>. Συμβατική απόκλιση από τους ΓΟΣ αυτούς θα ήταν βεβαίως δυνατή και αν ακόμη αυτοί, λόγω της θέσπισής τους με υπουργική απόφαση κατ' εξουσιοδότηση νόμου, ήθελε θεωρηθεί ότι έχουν κανονιστικό χαρακτήρα. Αυτό θα συνέβαινε αν το κανονιστικό τους περιεχόμενο ήθελε θεωρηθεί ενδοτικού δικαίου. Το ζήτημα αυτό δεν τίθεται όμως αν γίνει δεκτό, όπως ορθώς δέχεται η κρατούσα γνώμη, ότι οι εν λόγω όροι έχουν συμβατικό και όχι κανονιστικό χαρακτήρα, οπότε είναι κατ' αρχήν δυνατή η συμβατική απόκλιση των μερών από αυτούς. Σε ό,τι αφορά τέλος τον τρόπο ένταξης των όρων αυτών (ΓΟΣ, ως συμβατικού χαρακτήρα όρων) στη σύμβαση και τη συνομολόγηση της ισχύος τους (in globo), ως ηθελημένου από τα μέρη συμβατικού περιεχομένου, μπορεί να γίνει, κατά επαναλαμβανόμενη διατύπωση σε πολλές αποφάσεις, είτε με την ενσωμάτωση των εν λόγω ΓΟΣ στη σύμβαση ασφάλισης είτε με εμπειροχόμενη στο κείμενο της σύμβασης παραπομπή στους όρους της ανωτέρω υπουργικής απόφασης ή και με παραπομπή απλώς στον αριθμό του ΦΕΚ στο οποίο αυτή είναι δημοσιευμένη<sup>11</sup>.

8. ΑΠ 2277/2009 ΧρΙΔ 2011,132. Ειδικώς σε ό,τι αφορά τη σιωπηρή αποδοχή των ΓΟΣ, στην ίδια ως άνω αρεοπαγίτικη απόφαση (ΑΠ 2277/2009) διευκρινίζεται ότι αυτό συμβαίνει «είτε με την παραλαβή του ασφαλιστηρίου ή με τη χρήση του ασφαλιστηρίου ή την τοποθέτηση στο παρμπρίζ του αυτοκινήτου του χορηγηθέντος στον ασφαλισμένο σήματος ή της βεβαίωσης της ασφάλισης ή με την υποβολή δήλωσης ατυχήματος προς τον ασφαλιστή ή όταν ο ασφαλισμένος στηρίζει τις αξιώσεις του στο ασφαλιστήριο και επικαλείται και προσκομίζει αυτό στο δικαστήριο ή όταν υπέβαλε στον ασφαλιστή δήλωση του ατυχήματος». Η θέση αυτή του ΑΠ ανταποκρίνεται πλήρως και στη βασική του θέση ότι επί ασφαλιστικών συμβάσεων ο επιλεγόμενος από τα μέρη τύπος του ιδιωτικού εγγράφου είναι, όπως ρητά αναγράφεται στο άρθρο 2 § 1 του βασικού για τις ασφαλιστικές συμβάσεις ν. 2496/1997, όχι συστατικός, αλλά αποδεικτικός και ότι το ίδιο ισχύει – παρά τη διατύπωση του άρθρου 2 § 1 της Κ4/585/5.4.1978 απόφασης του Υπουργού Εμπορίου, που προσανατολίζει σε συστατικό τύπο – και επί ασφαλιστικών συμβάσεων για την κάλυψη της αστικής ευθύνης από αυτοκινητικά ατυχήματα (ΑΠ 1179/1980 ΝοΒ 29,541 = ΕΕμπΔ 81,539). Βλ. σχετικά *Ι. Ρόκα*, *Ιδιωτική Ασφάλιση*, 8η έκδ., 2003, αρ. 102 και υποσημ. 4 στη σελ. 103, όπου και περαιτέρω παραπομπές.

9. ΑΠ 1588/2002 ΝοΒ 2003,1213 = ΕΕμπΔ 2003,112.

10. ΑΠ 740/2003 ΕλλΔνη 2003,1286 = ΕΕμπΔ 2004,109.

11. Από τις πολλές σχετικές αποφάσεις βλ. ενδεικτικά ΑΠ 76/2005 ΕλλΔνη 2005,1415, ΑΠ 1101/2004 (ΝΟΜΟΣ), ΑΠ 751/2000 ΕΕμπΔ 2000,540.

Η κατά τα προεκτεθέντα κρατούσα άποψη για τη νομική φύση και λειτουργία των ΓΟΣ της Κ4/585/1978 απόφασης του Υπουργού Εμπορίου (τόσο στη νομολογία όσο και στη θεωρία) βρίσκει προεχόντως έρεισμα στο ίδιο το γράμμα της εξουσιοδοτικής διάταξης και στο ευχερώς συναγόμενο από αυτό περιεχόμενό της. Όπως παρατηρήθηκε παραπάνω (υπό II A 1), περιεχόμενο της προς τον Υπουργό Εμπορίου Εξουσιοδότησης του άρθρου 6 § 5 του Ν 489/1976 είναι να καθορίσει αυτός με απόφασή του –έτσι κατά λέξη– «τους γενικούς όρους του ασφαλιστηρίου συμβολαίου», δηλαδή τους όρους που θα αποτελούν το δεσμευτικό για τα μέρη συμβατικό περιεχόμενο των ασφαλιστηρίων συμβολαίων για την κάλυψη του κινδύνου αστικής του ασφαλισμένου ευθύνης από αυτοκινητικά ατυχήματα που ήθελαν τυχόν προκληθεί σε τρίτους από την κυκλοφορία του υποκειμένου σε υποχρεωτική ασφάλιση αυτοκινήτου του. Τη θέση αυτή είχα υποστηρίξει ήδη με μελέτη μου στο ΝοΒ 1982, επισημαίνοντας ότι «στο ίδιο το γράμμα του άρθρου 6 § 5 Ν 489/1976 ... ρητά γίνεται λόγος για γενικούς όρους της ασφαλιστικής συμβάσεως» και όχι για τιθέμενες σε ισχύ κανονιστικού περιεχομένου πράξεις της Διοίκησης. Επιχείρημα υπέρ της θέσης αυτής, όπως παρατηρείτο στην ίδια μελέτη, παρέχεται άλλωστε έμμεσα και από το γεγονός ότι η ως άνω απόφαση του Υπουργού Εμπορίου, όπως ρητά αναγραφόταν στην εξουσιοδοτική διάταξη, δημοσιεύεται όχι στο οικείο για τις κανονιστικού περιεχομένου πράξεις της Διοίκησης τεύχος του ΦΕΚ (τεύχος Β), αλλά στο τεύχος ΑΕ και ΕΠΕ<sup>12</sup>.

## 2. Σκοπός της εξουσιοδοτικής διάταξης του άρθρου 6 § 5 Ν 489/1976 και πρακτική σημασία της τελολογικής της ερμηνείας

Με τον Ν 489/1976 δεν αρκέστηκε ο νομοθέτης να καταστήσει υποχρεωτική την ασφάλιση της αστικής ευθύνης από αυτοκινητικά ατυχήματα. Παρενέβη και στο περιεχόμενο των όρων των ασφαλιστηρίων αυτού του κλάδου<sup>13</sup>. Με το πρώτο μέτρο (τη θέσπιση υποχρεωτικής ασφάλισης της αστικής ευθύνης από αυτοκινητικά ατυχήματα) επιχειρείται η ικανοποίηση της ανάγκης αποτελεσματικής προστασίας από τους συχνούς και μεγάλους κινδύνους που διατρέχει κάθε κοινωνός στη σύγχρονη ζωή από την κυκλοφορία των αυτοκινήτων, η οποία επιτυγχάνεται μέσω ενός υποχρεωτικώς δημιουργούμενου ασφαλιστικού κεφαλαίου<sup>14</sup>, που καθιστά όχι μόνο νομικά αλλά και πραγματικά δυνατή την αποκατάσταση πολύ συχνών στην καθημερινή μας ζωή (πολλές φορές και μεγάλης έκτασης) ζημιών από τον ελλοχεύοντα ανά πάσα στιγ-

12. Φ. Δωρή, Δικαστικός έλεγχος γενικών όρων ασφαλιστηρίων για την κάλυψη της αστικής ευθύνης από τα αυτοκινητικά ατυχήματα, ΝοΒ 1982,897 επ., υπό ΙΙΙ, στο τέλος = Φ. Δωρή, Νομικές Μελέτες, 1993, σελ. 455 επ., ιδιαίτερα σελ. 464.

13. Φ. Δωρή, ό.π., υπό ΙΙ και ΙΙΙ.

14. Βλ. Αργυριάδη, Στοιχεία Ασφαλιστικού Δικαίου, 2η έκδ., § 1 ΙΙ και § 3 Ι 3, όπου εύστοχα χαρακτηρίζεται το εν λόγω ασφαλιστικό κεφάλαιο ως νομοθετικά προκαθορισμένη και εμπορικά οργανωμένη μορφή κεφαλαιουχικής κοινωνίας κινδύνων, στην οποία συμμετέχουν υποχρεωτικά όλοι οι κύριοι ή κάτοχοι αυτοκινήτων (άρθρο 2 Ν 489/1976).

ISBN: 978-960-562-569-6



15734